

A RÉGI KÉPVISELŐHÁZ ÜLÉSTERME

Viharos emlékek az új t. Ház születésnapján

Hatvan évvel ezelőtt határozták el az Országház felépítését

Bizony azóta már több mint negyven év elmúlt, hogy e sorok írója, sok más egyetemi és műegyetemi „polgár” társával együtt ott tüntette a Sándor-utcai sárga ház, a régi parlament környékén. A hangulat izzó volt — véd-erővita, kiegyezés stb. — a terep kedvező, hiszen ott volt a Múzeum-kert, közelben a régi Műegyetem a „Gólyavárral”. A Múzeum-körúti átjáróházon keresztül maga az Alma Mater biztonságos menedéke várt minket, ahová rendőr nem tehetett be a lábát. Nem ám, mert hát ha igen nagy baj történt, a Rector Magnificus szükség esetén — mint néhány jó Kiss János prelátnak megtehetett — kiharozta és a parancsnokló rendőrtisztnek megmutatta az ősi egyetemnek Mária Terézia királynő által adományozott kiváltságlevelét...

A tüntető fiatalság is legnagyobb részben a nemrégiben alakult BEAC, MFC, stb. tagjai közül került ki és nem egy volt közöttük a különböző futási ágakban bajnok, aki igen könnyen menekült a nehézkes lovasrendőrök akkori fegyvere a nádpálca elől. (Nem is beszélve arról, hogy nagyobb szabású tüntetésnél ott voltak a „dögész” bajtársak, az Állatorvosi Akadémia hallgatói is, aki alkalmas pillanatban a boncoló késsel elvágta a rendőrlovak nyergének hevederét és ennek bizony gyászos bukás lett, mindjárt a rohamvágatás kezdetén, a vége! Hogy a gyalogos „Andrisok” nehézkes felszerelésükkel nem jelentettek komoly veszedelmet a fürgelábu tüntetőknél, azt csak mellékesen mondom.

A XIX. század végének és a XX. század hajnalhasadásának a napi krónikájához úgy hozzátartoztak az egyetemi ifjuság politikai tüntetése, mint mondjuk, a mai újságok hirrovatához az árdragítási perek. De aztán hirtelen szakadék támadt. Nem volt többet 1902 után komoly ifjusági tüntetés a régi értelemben. Megszűnt a „terep”. A törvényhozás átköltözött az új dunaparti palotába, amelynek környékén a hatalmas térség nem volt alkalmas arra, hogy a nemes ifjuság az Alma Matertől távol eső területen kifejezést nyújtson politikai tetszésének vagy nemtetszésének. Igaz, hogy volt még később is néhány komoly ifjusági megnyilatkozás az új Országház épülete előtt is, de ezek többnyire impozáns felvonulások alakjában

folytak le és a rendőrség inkább csak asszisztált ezeknél. Mint az Alkotmány kedvestollu írója Petrassevich Géza annak idejében „A régi és az új t. Ház” című tárcájában megállapította: „A

patriarchalis tüntetéseknek tehát vége.” És hozzáfűzte: „De vége, mondják némelyek, annak a patriarchalis kedélyességnek is, mely a régi Sándor-utcai Házban uralkodó volt.”

Az új t. Ház születése

Ezek a régi, átélte dolgok úgy jutottak eszembe, hogy még régebbi dolgok után kutatva hatvan esztendővel ezelőtt megjelent újságokban, elémbe bukkant egy dátum: 1883 február elseje, mint a mai Országház tulajdonképpeni kezdete. Igaz, hogy akkor még csak a — vegyien nyelvén szölvé — „in statu nascentis” volt, de ez az időpont az első komoly lépés a dunaparti hatalmas palota megvalósítása felé.

Még 1880-ban az országgyűlés mindkét háza törvényjavaslatot fogadott el, amely mint az 1880 L.VIII. t.-c. benne szerepel a Magyar Törvénytárban és amely kimondta, hogy a magyar állam méltóságának megfelelő új parlamenti palotát kell építeni. A helyzet ugyanis akkor az volt, hogy a képviselőház a Sándor-utcai, Pest város egykori bikaistállója helyén épült kis palotában, a főrendiház pedig a Nemzeti Múzeum mostani nagy kiállítási termében ülésezett. A törvény az Országház építésének előkészítésére elrendelte országos bizottság szervezését. Ennek elnöke Tisza Kálmán akkori miniszterelnök lett és abban politikusokon kívül más közéleti tényezők is résztvettek. Az országos bizottság hosszúságos tanácskozás és különféle albizottságok kiküldése után végleg meghirdette a pályázatot az új Országház épületére és a pályázat határidejéül 1883. február el-

sejélt tűzte ki. „Elgondolásban” tehát a magyar parlament épülete most hatvan esztendő!

Az országos bizottság ugyanis, amely időközben művészi szakértőkkel is kiegészítette magát, hamarosan döntött a beérkezett 19 pályamű fölött. Steindl Imre és Hauszmann Alajos pályaműve nyerte az első díjat, a kivitellel pedig — több gyakorlati módosítás kikötésével — Steindl Imrét bízták meg.

Az országos bizottság azután megtette a jelentését az országgyűlés mindkét házának és ennek alapján megszületett az 1884. XIX. t. c., amely az építkezésre 20 milliót, az épület berendezésére pedig 4 millió koronát engedélyezett és a felépítés határidejét 10 évben szabta meg. Egyikből sem lett semmi! Az építkezési költségek messze túlhaladtak az előirányzott összeget, az építési idő pedig végereáramnyben a kétszeresénél is több lett. Nem csoda! Különféle szervezési hibák voltak. A szükséges telkeket nem szerezték meg idejében, magának az építkezésnek a helyén óriási földmunkák váltak szükségessé, mert innen kellett más helyre vinni — elég későn — a régi fővárosi vízműveket... Egyszóval az építkezést csak a földmunkák befejezése után, 1887-ben kezdték meg, amikor hozzáfogtak a talaj betonozásához.

Újságíró mondott először beszédet az új képviselőházban

Az ingoványos dunamelléki terepen szükség volt az alapos betonalap lerakására, ha megfontoljuk, hogy az Országház 17.747 négyzetgölg területet foglal el és ebből 15.327 négyzetgölg beépített terület. (A többi udvar!) Ezt a hatalmas épülettömböt óriási tér határolja, amelynek területe 20.000 négyzetgölg. Az épülettömb falazatához 550.000 kidolgozott kődarabot, 40 millió téglát, 28.368 métermázas vasat használtak fel. Ezzel szemben eltávolítottak 176.000 köbméter földet, de viszont leraktak 60.000 köbméter mennyiségű betonlapot. Hogy a méreteket érzékeltessük, megemlítjük, hogy az épület legnagyobb hosszúsága 270, szélessége 123 méter és ha például a lépcsőfokokat egymás

mellé raknánk, kereken 20.000 folyómétert adnának.

A rengeteg technikai nehézség ellenére is végre — jóval a kikötött idő után — elérkezett annak az ideje, hogy az új Országháznak legalább is a felszárnya megkezdje a működését. A képviselőházi rész ugyanis 1902 tavaszára elkészült. A főrendiház még hosszabb ideig a Múzeumban ülésezett...

Az új őszi ülésszak megnyitása előtt, október 7-én mutatták be az új országháznak már belsőleg is teljesen elkészült részét, a képviselőházi rész ugyanis 1902 tavaszára elkészült. A főrendiház még hosszabb ideig a Múzeumban ülésezett... Az új őszi ülésszak megnyitása előtt, október 7-én mutatták be az új országháznak már belsőleg is teljesen elkészült részét, a képviselőházi rész ugyanis 1902 tavaszára elkészült. A főrendiház még hosszabb ideig a Múzeumban ülésezett...

délelőtt 10 órakor fogadta az újságírókat az azóta szintén elhunyt gróf Apponyi Albert, a képviselőház akkori elnöke az elnöki fogadóteremben.

A meglelt hírlapírókat Apponyi elnökön kívül Csávossy Béla háznagy, Andor Gyula elnöki tanácsos, Regele János igazgató és Farkas János főterembiztos — mindezek még régi ismerősök voltak a Sándor-utcai képviselőházból — vezették körül az országház képviselőházi részének elkészült termeiben és megfelelő magyarázatokat adtak az egyes helyiségek rendeltetéséről.

Az „Alkotmány” akkori tudósítója a következőket írja erről a látogatásról:

„Az új Országház az angol parlamenti épület mellett a világ legelső parlament-épülete; a berendezése pompás és könnyen áttekinthető; pazar a kiállítása, amit részben kárhóztatunk kell, pompás a képviselőházi ülésterem akusztikája, melyet alkalmunk volt tapasztalni, midőn Apponyi Albert az újságírók kalauzólása közben felkérte Smialowszky Valért, a véletlenül jelenlévő képviselőt, hogy a Ház tulsó oldaláról mondjon beszédet.”

Padtörés az új képviselőház első ülésén

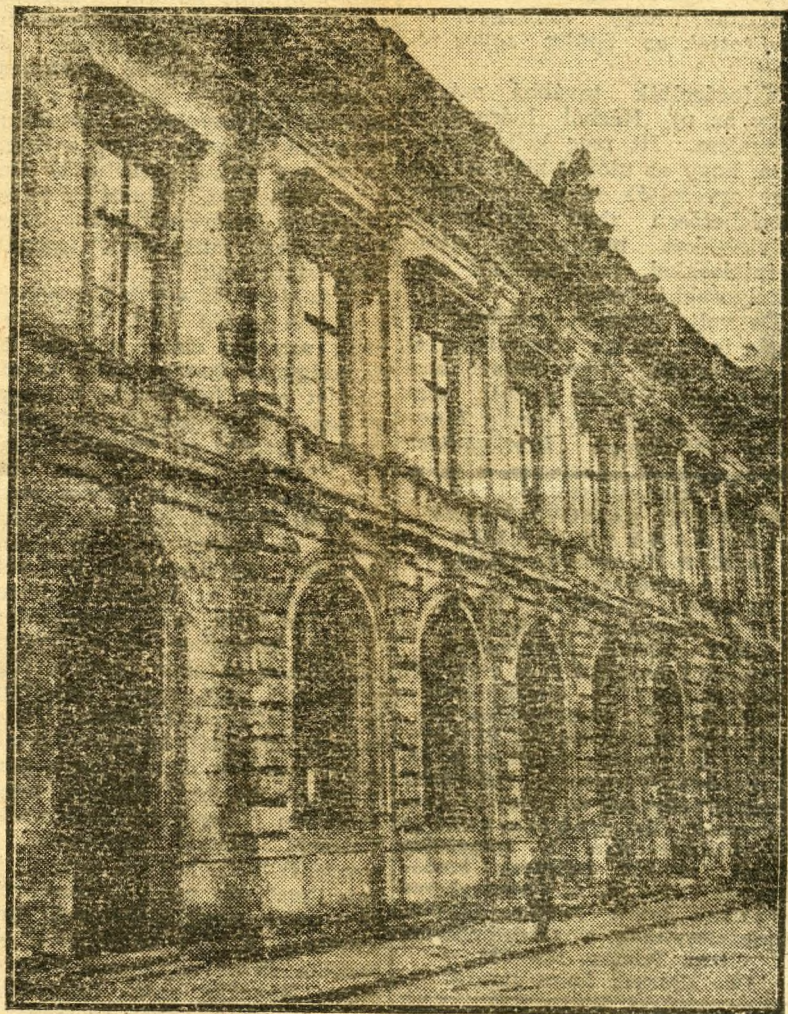
Hát ez persze nem volt beszéd, de tanuságot tett arról, hogy a Ház akusztikája jó. A képviselőház helyiségeinek megtekintése után az elnök a képviselők étkezőjében villásreggelin látta vendégül az újságírókat és itt Rákosi Jenő, az Újságíró Egyesület elnöke szólalt fel és így tulajdonképpen az első beszédet az új parlamentben ő mondotta. Délután 4 órakor azután a képviselőknek is bemutatta ugyancsak Apponyi elnök a maga kíséretével az új képviselőház helyiségeit, ezek között a könyvtártermet is, amelyet valamiképpen az újságíróknak elfelejtettek bemutatni. Az egyik akkori tudósítás megjegyzi, hogy Apponyi a bemutatás alkalmából az ülésteremben tréfásan megjegyezte, hogy ő nem fog az elnöki emelvényen ülni, hanem az előadóknál, mert az elnöki emelvényről annak „rettenetes magassága” folytán bizony nem ismerné meg az egyes képviselőket és nem tudná őket elnöki intelemben részesíteni. Hát ez csak afféle tréfás megjegyzés volt, mert bizony Apponyi úgy a saját maga, mint az elnöki emelvény „rettenetes magassága” ellenére is mégis csak az elnöki székből vezette az új képviselőházi helyiségben az üléseket, amelyek pedig gyakran igen viharos lefolyásúak voltak.

A következő napon, október 8-án tartották meg az új képviselőházban az első ülést. Hatalmas viharral kezdődött és majdnem botrányral végződött. Hiába írta a megnyitás előtti napon a kiváló katolikus publicista, Petrassevics Géza: „Egy kívánságom van csak, hogy honatyák tartsák magukat a magyar alkotmány fejlődésének történetéhez s igyekezzenek méltóak lenni ahhoz az impozáns épülethez, melyben a magyar nép képviseletében hazafiúi kötelességüket vannak hivatva teljesíteni.”

Nos, ez az óhaj nem vált valóra. Minthogy az első ülés egyúttal az új ülésszak megnyitása is volt, az elnök felolvasta az ülésszakot megnyitó királyi kéziratot. Rögtön felugrott néhai Barabás Béla, a Függetlenségi Párt temperamentumos tagja, és első sorban azt kifogásolta, hogy ezt az ünnepélyes jellegű ülést miért nem maga a király nyitotta meg. Kifogásolta azt is, hogy a kormány az akkor tartott Kossuth-emlékünnepségen nem vett részt. Beszéde közben és azután egyre viharosabb közbeszólások és kifakadások hangzottak el, a láрма egyre nőtt, az ellenzéki képviselők a padokat döngették és Lengyel Zoltán odáig ment, hogy lezakította padjának fedelét és azal verte az asztalt. Sajnos, példáját aznap ugyan nem, de később sokan követték s a képviselőházi költségekben gyakran szerepeltek az ilyen rongálások helyrehozásának költségei. Szinte orkányszerű zaj volt az egész t. Házban és bár később lassan lecsillapodtak a kedélyek és a napirend hátralévő részét nyugodt légkörben lehetett letárgyalni, az ekkori parlamenti tudósító joggal jegyezte meg: „A nemzet új országházát valóságos botrányjal felavatni felfelé tapintatlan, a nemzettel pedig nem izléses eljárás volt.”

Még nem nyitották meg hivatalosan az új parlamenti épületet, amikor a következő jóízű hírcske jelent meg az egyik akkori lapban:

„Az ügyvéd, a bíró, a törvényeséki jegyző a díjas és díjtalan joggyakornok, végül a felperes mind-mind nagyon lenézi a végrehajtó tudományát. Mi az? Semmi! még arra sem elegendő, hogy az alperest megtalálja. És az új országházban egyetlen ember akad mégis, aki rögtön odajutott, ahová akart, kalauzolás és

A SÁNDOR-UTCAI RÉGI KÉPVISELŐHÁZ

VASÚTJEGYET minden állomásra kényelmesen előre válthat a CHRISTOPHORUS utazási menettjegy és színházjegy irodában: Budapest, IV., Kossuth Lajos-utca 5. Telefon: 189-533.

Kérdőkönyv nélkül s ez az ember a végrehajtó volt.

Tegnap (október 1-én) beállított a pénztárba és azután az elnöki hivatalba és letiltotta egy hónapjának a fizetését. Ez a fizetésletiltás csak az új országgházban volt az első, az illető képviselőnél azonban nem!...

AZ ÖTSZÁZKORONÁS ESTE

Evvel a címmel az „Alkotmány” az új parlament bemutatásával kapcsolatban előzetesen a következőket írta:

„Holnap este hat órákor ki-gyúlnak az új országgház összes lámpái. Olyan világosság lesz az új országgházban, amint azután alig van kilátás. Külön belépő-jegyeket bocsátottak ki a próba-

világításhoz. E jegy csak egy egyének ad bebocsátást és az épületbe kizárólag csak azt fogják beengedni, aki ebbeli jogát a jegy átadásával igazolja. Ez a szigorú intézkedés van a bilétára nyomva, ami előreláthatóvá teszi azt, hogy az ünnepélyes alkalomból némi veszekedés nincsen kizárva. Mert hiszen képviselőt, főrendiházi tagot a szigorú intézkedés mellett is bajos lesz visszatartani. A kivilágítás minden-ésetre érdemes mozzanata lesz az új Ház történetének, mert szakértői vélemény szerint hozzáv-tóleges számításal ötszáz korona-ba kerül a multság, ha csak másfél óráig tart is. Villamos-lángra ez is elég tekintélyes összeg!”

Mit kifogásoltak az új országgházon?

Az új parlamenti épület építkezési költségei miatt — 36 millióba került az építkezés a régi jó békevilágban, akkor amikor például a legelőkelőbb helyen egy koronáért pompás vacsorát lehetett kapni — még a régi Sándor-utcai t. Házban nem egy zajos interpelláció hangzott el. De nemcsak az építkezés drágaságát kifogásolták, hanem azt is, hogy magában az ülésteremben — kevés a hely. Ez így is volt, amint később kiderült. Viszont akadt egy lap, az ultraliberális Budapesti Napló, amely A. K. jelzésű vezércikkében megdicsérte az új Ház építő vezéreinek előrelátását és tapintatát, azt, hogy Ház karzatán kevesebb hely van a közönség részére, mint a régi Házban, mert ezáltal „a közönség illetlen magaviseletének lehetőségét az új Házból kizárták”.

Az „Alkotmány” A. K. jelzésű vezércikkével kapcsolatban a következőket jegyezte meg: „Mi, ultramontán reakcionárius” organum valóságos megrökönyvéssel vettük tudomásul a „szabadelvi” Budapesti Naplótól ezt a közleményt, mert mi „ultramontánok és reakcionáriusok” az emberi szabadság súlyos megtámadását látjuk abban, hogy a közönségnek nyilvános helyen való érvegyezésülését ily módon korlátozzák. A Budapesti Napló és A. K. valószínűleg azt óhajtaná, hogy a t. Ház ezentúl „szeparéban”, a nyilvánosság kizárásával tartsa üléseit. Ezért szidja az „illetéktelen magaviseletű” közönséget. Pedig tudjuk, hogy A. K. ur ma nem tagja a t. Háznak és így szintén az általa megítélt „közönséghez” tartozik.”

Nagy támadások voltak még az új Ház megnyitása előtt és utána is: a parlament falait borító műmárványok miatt, amelyeket hamarosan ki is kellett cserélni, mert olyan egyenetlenségeket mutattak, hogy valósággal elcsúfították az épület egyes részeit.

Kifogásolták továbbá azt is, hogy az új Házból hiányzik a kényelem. Itt még kell jegyez-nem, hogy az utóbbi kifogást hamar orvosolták és az eredetileg meglehetősen rideg parlamenti helyiségeket megfelelő butor-béépítésekkel, szőnyegekkel stb. lakályosabbá tették.

De volt komoly művészi kifogás is az új ház megnyitásával kapcsolatban. Nem amiatt, ami benne volt, hanem amiatt, ami kimaradt belőle. Ez pedig Munkácsy Mihálynak „Honfoglalás”

c. monumentális képe volt. Munkácsy ugyanis ezt a képet hivatalos megbízásból egyenesen a magyar törvényhozás palotájára festette meg. A kép, melyhez méreteiben hasonló tál-lán csak Tintoretto festett, 1893 decemberében készült el és elő-ször Párisban állította ki a mes-ter, ahol valóságos rajongással írt róla a francia sajtó. A következő év elején azután Budapestre hozták és az akkori főrendiház-ban, a Nemzeti Múzeum nagy-termében helyezték el. Óriási lelkesedés fogadta itthon is a ké-pet és nagy megrökönyvést keltett az a hír, hogy az új országgházban nem lehet elhelyezni, mert nin-csen olyan alkalmas falirészlet, ahol érvényesülhetne. Később azután, de nagyon hosszú idő-mulva, ez a kérdés is megoldó-dott és a hatalmas kép az elnöki fogadó falára került.

A katolikus nagygyűlésről hangzott el az első nagy interpelláció

Rövidesen az új képviselőház megnyitása után út össze októ-ber 15-én a III. Országos Kato-likus Nagygyűlés. Méreteiben im-pozánsabb volt mint két elődje. Ennek záróülésén mondotta el Prohászka az emlékeztető szava-kat: „Minden katolikus nagygyű-lés ezt tartja szem előtt: belcol-tani az önértelmet és végre-vala-hára nyaka közé útni ennek az alvó pimasznak (a magyar katoli-cizmusnak), hogy felkeljen és él-jen!”

A nagygyűléssel különben a katolikus sajtó története is össze-fonódik. Megnyitásának napján, 1902 október 15-én jelentek meg Budapést és az ország utcáin az első kizárólag katolikus napilap, az „Új Lap” első példányai Mi-hályfi Ákos főszerkesztő és Györky Ödön felelős szerkesztő irányításával. A főváros utcáin az első példányokat a katolikus egyetemi ifjuság, főleg a Szent Imre Kör tagjai, árusították ün-nepi öltözetben, többnyire cilin-derrel és fehérkesztyűsen állva a hivatásos „rikkancsok” mellett. Nagy siker volt!

A nagygyűlés egyik fénypontja a pápaünnepség volt. XIII. Leó pápa ugyanis ekkor töltötte be pápaságának huszonötödik évfor-dulóját és a jubileumot a nagy-gyűlés külön üléssel ünnepelte meg, amelyen az ünnepi beszé-det Vaszary Kolos bíboros her-cegprimás mondotta. Kinos megrökönyvést keltett, hogy az ünne-pészen az akkori Széll Kálmán-kormány egyetlen tagja sem vett részt, még a kultuszminiszter sem. Ezt tette szavá nagy inter-pelláció keretében az új képvi-selőházban október 18-án a füg-getlenségi párt egyik katolikus tagja: Hellebronth Géza. Helle-bronth képviselő kemény igazsá-gokat mondott akkor oda a kor-mánynak és Széll Kálmán meg-lehetősen félszegen védekezett. Válaszát persze, amelynek lé-nyege az volt, hogy ő ugyan „jó katolikus”, de mint „államférfi” nem vehet részt „felekezeti” ün-nepségen, a liberális többség el-fogadta és az ugyancsak tulnyo-móan liberális sajtó ünnepelte. Ilyenek voltak akkor az idők!...

Früchtl Ede

Kiadótulajdonos:
KÖZPONTI SAJTOVÁLLALAT
BARANYAY LAJOS
a K. S. V. vezérigazgatója.
A kiadásért felelős:
MAROSZKY IVÓE.
A szerkesztésért felelős:
SALY DEZSŐ főszerkesztő.
Előfizetés 1 óra 250 P. ¼ évre 7 P.
Szerkesztőség és kiadónivatal:
Budapest, V., Honvéd-utca 10.
T. 119-660° Fiókkiadók: V., Báthory-
utca 8. T. 119-680, Baross-utca 83.
T. 133-479. (Pázmány). Előfizetési
pénztár, budapesti és környéki cím-
változások és reklamációk:
V., Báthory-utca 5. Inspekció
telefon: 116-935. Belvárosi kiadó-
hivatal: T. 189-533 és Christophoros
stanzási iroda: Telefon: 187-502
Szinházjegyiroda a Christophoros-
ban. Telefon: 189-533.
IV., Kossuth Lajos-utca 8.

Nyomatott a Pallas Irodalmi és Nyomda-
r-t. Körforgógépein

Felelős: Gyöbry Aladár igazgató.